

Ovidiu BÂRSAN

GÂNDURI NEASTÂMPĂRATE

*Iscodiri, deslușiri și temeri
care ne privesc*

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2018

Cuprins

Dreapta credință și sfidarea mediocrității	7
„Promoțiile” Creștinismului	10
„...și a fost seară și a fost dimineață...” în <i>Templul cunoașterii</i>	15
„Veșnicii” expirate	21
Amnezii cotidiene	27
Aristocrația suferinței	31
Bicicleta lui Dumnezeu sau „Adevărul ca poveste”	35
Complice al lui Dumnezeu	39
„Creștinism” epidermic	43
Cu cine ține Dumnezeu? Invitație la un dialog interior	47
Dispreț predilect	52
Dumnezeu, Pustnicul din lumea deșertăciunilor	57
Dumnezeul cotidian	61
Faima valorilor	65
Febrilitatea amărăciunii	69
Fenomenologia bunătății	73
Furia esențialului	78

Greul credinței	85
Hristos nu este șifonabil	89
Iubirea care doare	92
„Lăcomii” duhovnicești	96
<i>Last minute</i>: O Zi cu Galileanul	100
Maica Domnului – Eternul feminin	103
„Mama? Tata? Niște retrograzi...”	107
Mireasma vieții	110
Neastâmpărul vieții	113
Omule, mănâncă, bea, veselește-te, dar...!	116
Parfumul nădejzii. Pledoarie pentru tineri	119
Pariul cu Dumnezeu	124
Pledoarie pentru Dumnezeu	129
Probatoriul Învierii	135
Scriptura și Liturghia: o dăruire plenară a Cuvântului sau asanarea Lui?	139
Omul între „a cere” și „a da”	139
Scriptura își dă Cuvântul	142
Liturghia își ține (celebrează) Cuvântul	147
O patologie în dăruire: asanarea Darului	152
Seducția politeții	157
Sobrietăți inutile	162
Tinerețe asediată	168
Aritmetica iubirii: 1+1=1	175

Dreapta credință și sfidarea mediocrității

Ortodoxia transilvăneană s-a construit într-o permanentă tensiune între Occident și Orient, între veșnicie și veac, între predania sfinților și imperativele modernității. După decenii de ateism marxist-leninist, milioane de români și est-europeni au redescoperit credința creștină, căutând să adâncească taina comuniunii cu Dumnezeu, între normele seculare și noimele duhovnicești. Ovidiu Bârsan face parte din tânăra generație de slujitori ai Bisericii care s-a întâlnit cu mărturisitorii temnițelor comuniste și cu o literatură filocalică cândva interzisă.

Iată, așadar, o figură solară răsărită pe Târnave, un om între oameni, fericit să trezească firile adormite și bucuros să încurajeze tinerii șovăielnici. L-am cunoscut pe Ovidiu ca pe un congener mai bun, pornit să alerge pe cărarea strâmtă care leagă școala de altar, biblioteca de Templu. Privindu-l, mi-a fost ușor să înțeleg de ce oamenii îl caută mereu. Tuturor frământărilor noastre, el le răspunde cu o pledoarie pentru simplitate. Mesajul evanghelic stă sau cade printr-un enunț copleșitor: Iisus Hristos este Iubirea desăvârșită a lui Dumnezeu pentru oameni.

Autorul, un îndrăgit profesor de religie al orașului Târgu-Mureș, are o prezență distinsă. E jovial, dar nu escaladează familiaritatea. Trădează empatie, dar se

ridică deasupra grijilor lumești. Înainte de-a muștra, părintele Ovidiu știe să asculte. Ochii blânzi și senini, plini de inteligență și compasiune, transmit bucuria comuniunii. Un adevărat sacerdot parcurge drumul între piață și sanctuar, între zona pietonală și naos. Fără să etaleze stridențe apocaliptice, Ovidiu Bârsan citește semnele vremii, își pune întrebări și caută răspunsurile personale înaintea celor instituționale. Medicamentul? Cuvintele lui Hristos. Fără ele, pastorația n-are sens.

Dintr-un dialog intim cu Evangheliile s-a născut, așadar, volumul intitulat *Gânduri neastâmpărate* — o carte de apologetică, plină de lumină, scrisă cu patos și autenticitate pentru cei din palate boierești, dar și pentru săracii ulițelor triste. Pentru a nu rătăci, Ovidiu Bârsan citește Scriptura. Așa cum șoferii profesioniști consultă o hartă conectată la satelit, marile călăuze sunt versate în lectura textelor sfinte. Autorul înfruntă curajos prejudecățile, stereotipiile sau „evlavia zaharisită” a celor care fac din Dumnezeu nu o Prezență vie, ci o plăsmuire a imaginației. Pentru Ovidiu Bârsan, Iisus nu este doar Blândul Păstor, citit eventual într-o cheie mioritică. Hristos e, deopotrivă, Mielul jertfelnic, dar și Leul din Iuda, pregătit să alunge hienele lacome ale subteranei.

Antinomiile au o singură menire: să așeze însăși logica sub semnul Crucii. Contradicțiile aparente ale teologiei răstignesc idolii conceptuali ai judecăților „omenești, prea omenești”. Ovidiu Bârsan își asumă această sarcină și atunci când vorbește despre iubire în termeni de sacrificiu, dăruire, sacrament. Nu poți iubi cu forța și nu există tandrețe sub amenințare. În același

timp, respectul libertății Celuilalt este doar începutul adevăratei însoțiri. Îmblânzirea instinctelor produce saltul calitativ de la *eros* la *agape*, de la mustul turbure la vinul curat, de la iubirea posesivă la dragostea oblativă.

Cartea lui Ovidiu Bârsan e ofertantă, pentru că vorbește despre drama condiției umane: starea de abandon a ologilor din scaldătoarea Vitezdei, tentația exercițiului puterii, nevoia de modele patericale, gramatica rugăciunii, provocarea iubirii aproapelui, mărturisirea publică a lui Dumnezeu, imperativul convertirii permanente, consumism și moarte. *Gânduri neastâmpărate* i-ar fi plăcut, îndeosebi, părintelui Nicolae Steinhardt de la Rohia. Aflat mereu în căutarea esențialului, părintele Ovidiu atinge cu delicatețe corzile inimii și, într-o lume marcată de tristețe, aduce, fără greș, speranța. Scrisul autorului este alert, abundent și atractiv. Cuvintele nu se hrănesc doar din marile cărți ale clasicilor, ci din experiența plină de tumult a vieții auctoriale.

Dacă ai ieșit din rânduială, dacă ai rătăcit drumul către casa Tatălui, dacă ai obosit pe Calea spre izvor, dacă ai uitat „dragostea cea dintâi”, ai astăzi în mână o busolă. *Gânduri neastâmpărate* conține un strigăt și o șoaptă: un protest împotriva mediocrității, dar și o invitație la trezvie. Îți mulțumim!

Mihai NEAMȚU

„Promoțiile” Creștinismului

Dumnezeu ne-a dat viață veșnică și această viață este în Fiul Său.

Cel ce are pe Fiul are viața; cel ce nu are pe Fiul lui Dumnezeu nu are viața.

(I Ioan 5, 11-12)

Unii dintre noi încercăm, uneori cu mari eforturi, să înțelegem câte ceva din mirajul Creștinismului. Alții, violențați sau agresați de-a dreptul de hedonismul munden, nu mai au suficientă luciditate de a crede cel puțin în forța de reper existențial al acestuia. Dar nu este problema mea să-i judec în vreun fel sau altul. Probabil fiecare deține un argument justificativ atitudinal. Ceea ce mă preocupă însă aici este o succintă investigare a unei problematici care se conturează, deloc novator, dar cu siguranță imperceptibil și, în consecință, implacabil în rândul oamenilor.

Este vorba de punerea în scenă a gradului de prosepțime a Creștinismului. Adică, în ce măsură mai poate astăzi să ne seducă binefăcător religia creștină, acuzată, pe alocuri, de conservatorism furibund, tradiționalism retrograd sau antiprogresism, mai ales în variantă ortodoxă? Cu alte cuvinte, cu ce ne mai poate surprinde, anima sau exalta programul de viață descoperit lumii de către Hristos-Dumnezeu? Dacă felul de a trăi al creștinilor de azi poate fi îmbunătățit înspre o fidelizare a acestora cu principiile de viață hristice, totuși există o

anumită reticență volițională de a face pasul hotărâtor către asumarea modului de viață creștin. Motivele sunt dintre cele mai diverse: fie *puritanism acerb*, care te convinge că nu ești suficient de vrednic, pur sau pregătit să coabitezi cu o astfel de doctrină ce pune în centru preocupări metafizice, fie *prejudecăți sfidătoare*, care te fac să acuzi de cele mai multe ori ceea ce nu cunoști, închizând ermetic șansa de a da încredere măcar vreunui precept creștin. Apoi, cu onestitate, trebuie să recunoaștem că demolatoare sunt și smintelile celor chemați să formeze conștiințe creștine cu convingerea fermă că *Piatra cea din capul unghiului*, care ține întreg edificiul, este Hristos.

Prin urmare, cu ce pachet promoțional (atractiv) vine Creștinismul în fața lumii debusolate valoric pentru a o capta hotărâtor? Ne referim aici la forța lui de a stimula spiritual și de a angaja curiozități latente în aprofundarea vieții creștine. Nu avem în vedere consistența doctrinară a Creștinismului, care este deja apanajul îmbunătățiților, ci fărâmele de gust, ce pot stârni „lăcomii” duhovnicești.

Așa se face că, la o primă vedere, Creștinismul surprinde, fără tăgadă, *prin iubire*. Este o invitație la iubire cum nu s-a mai cunoscut, una care învăluie dezinteresat prieteni și dușmani, deopotrivă. Când auzi că ți se propune să-l iubești pe cel ce te vrea mai degrabă mort decât viu, totul devine scandalos, smintitor, înnebunitor, fără replică. Acest fel de comportament este manifestarea omului vechi din noi, tocit de furii și orientări meschine, reductibil până la condiția de simplu muritor, satisfăcut de ceea ce i-au oferit trupul, lumea și ambiția trufașă. Dar, atunci când lași orgoliile deoparte și poți

accepta, privind spre Hristos și spre cei ce au măsurat-o cu inima lor, că există o astfel de iubire atotcuprinzătoare, extraordinarul se produce. Astfel, simți că poți mai mult în materie de iubire, că merită să dai credit Creștinismului, ca singurul care-ți vorbește despre paradoxuri asumate, precum suferința ca laudă, iubirea dușmanilor, moartea spre înviere, crucificarea ca biruință asupra răului etc.

Înțelegând că poți fi răscolit existențial de o astfel de iubire propagatoare de sens, îți dai repede seama că în Creștinism se pot ascunde puteri promoționale (de atracție) frapante, de prim contact cu ambițiile căutătorului. În opinia mea, trei sunt cele mai evidente.

Pe de o parte, vorbim despre *spontaneitatea și naturalețea morală*. Este limpede pentru oricine că iubirea generează un cod moral absolut obligatoriu, deloc împovăراتor, ci, dimpotrivă, liber asumat. Stau mărturie în acest sens cuvintele Apostolului Pavel: *Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu invidiază, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul.* (I Corinteni 13, 4-5). Fără iubire, morala ar fi un cod comportamental steril, o etică stufoasă și sufocantă de manierisme trufașe. Dar morala capătă valoare mântuitoare în cadrul iubirii. Dacă iubești nefățarnic, implicit vei fi și un om bun. Apoi, orice morală sănătoasă se adjectivizează cu spontaneitatea sau promptitudinea. Nimic forțat, nimic amânat, nimic hiperbolizat sau căptușit cu superlative nu poate contura o morală creștină: *...când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem* (Luca 17, 10).

Este ceea ce ne convine tot mai puțin, într-o lume care ne cultivă tot mai mult pofta furibundă după lauri, după o încredere oarbă în noi sau impresia că suntem niște zei printre muritorii de rând. Suntem însetați după osanale, facem bine doar dacă iese profit, socotim moralitatea perimată sau în uz numai pentru proști, deoarece atmosfera generală este una de vulgaritate, mahalagism sau necuviință. Probabil, în astfel de condiții, Creștinismul nu ne mai seduce cu spontaneitatea moralei, nu pentru că n-are puterea s-o facă, ci din cauză că n-are cu cine. Oricum ar sta lucrurile, *instantaneul moral* rămâne o valoare care dă frumusețe de caracter.

Pe de altă parte, ne tot plângem de lipsa *spiritului civic* în stare să amendeze devierile sociale, să ia atitudini salvatoare în situații de criză sau să promoveze principii sănătoase de conviețuire. Dar Creștinismul ne învață de mii de ani ce înseamnă să avem spirit civic și cum să influențăm sănătos viața cetății (vezi: pilda samarineanului milostiv, vindecarea slujitorului centurionului din Capernaum, vindecarea paralicului din Capernaum etc.). De ce, atunci, această atrofiere a simțului civic? Din aceleași considerente legate de lipsa de încredere față de un Creștinism potențat cu secretul salvării spiritului civic. În acest sens, merită citate cuvintele unei scrieri creștine vechi, de la interferența secolelor II-III d.Hr. (Creștinii) *Locuiesc în orașe grecești și barbare, cum le-a venit soarta fiecăruia; urmează obiceiurile băștinașilor și în îmbrăcăminte și în hrană și în celălalt fel de viață, dar arată o viețuire minunată și recunoscută de toți ca nemaivăzută... iau parte la toate ca cetățeni, dar pe toate le rabdă ca străini; orice țară străină le e patrie, și orice patrie le e țară străină... Locuiesc pe pământ, dar sunt cetățeni*

ai cerului. Se supun legilor rânduite de stat, dar prin felul lor de viață, biruiesc legile. Iubesc pe toți, dar de toți sunt prizonieri... Sunt săraci, dar îmbogățesc pe mulți, sunt lipsiți de toate, dar în toate au de prisos... Fac bine, dar sunt pedepsiți ca răi; sunt pedepsiți, dar se bucură, ca și cum li s-ar da viață...¹.

În sfârșit, Creștinismul se poate prezenta pe scena istoriei și cu un imperativ promoțional de primă mână, care, de altfel, a făcut carieră. Este vorba despre ceea ce englezul ar exprima prin: *Serve above self!* (Slujește mai presus de propriul sine!) În această privință, prea multe nu sunt de dezbătut. Se conturează limpede principiul altruismului, al depășirii de sine prin slujirea semenului, al dăruirii de sine de dragul celuiilalt. Toate acestea ca și contracarări ale egoismului, egocentrismului și egolatriei, împreună dizolvante, ruinate și calomniatoare de ființă.

¹ „Epistola către Diognet”, cap. V, traducere, note și indici de Pr. D. Fecioru, în *Scrierile Părinților Apostolici*, colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 1, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, p. 340.

„...și a fost seară și a fost dimineață...” în *Templul cunoașterii*

Nu căta c-ai rătăcit / Azi într-o Sahară, / Scoate plugul liniștit, / Pune-te și ară... /

Și din tot ce-ai semănat / Trudnic, să nu-ți pese / Că din lutul blestemat / Nici un fir nu iese... /

Va rămâne-n viitor, / Înfruntând arsura, / Pentru alt semănător / Gata arătura!

(Vasile Voiculescu, *Scoate plugul liniștit*)

În amurg, luminile din gând coboară în inimă. Acolo este sanctuarul ființei, acolo are loc celebrarea firească și smerită a *luminii* line și sacre din noi. De fapt, luminile din gând sunt scânteii vioaie și pline de elan binefăcător, desprinse din „jăratecul” de pe sanctuarul inimii, întreținut și el de *Lumina* dumnezeiască din noi. Există acolo, în inima omului, un soi de incandescență promptă și răscolitoare, care te pune pe jar și nu-ți dă astâmpăr existențial până nu aprinzi și alte inimi din vâlvătaia dumnezeiască așezată în tine. Acum, luminile de gând devin lumânări sfinte care duc *Focul* dumnezeiesc din tine spre sau în alții.

Cu o astfel de lumânare aprinsă, nu știi dacă de la *Focul* dumnezeiesc, dar știi sigur că de la *focul* dragostei pe care-o port oamenii, am pornit într-o zi spre *Templul cunoașterii*. În trecut fie spus, nu întotdeauna am avut la îndemână lumânări aprinse pentru alții. Uneori, m-am complăcut în beznă, dar, din fericire, au

avut alții resurse de *Lumină* și pentru mine. De la ei am învățat că orice *Lumină* se dăruiește fără reținere și neprogramat, cu sufletul larg deschis spre celălalt, pentru că dăruirea este „oxigenul” care susține orice *Lumină* aprinsă. Mi s-a amintit, apoi, că așa procedează în dăruire și Dumnezeu. *Lumina* din inimă și gând devine *Lumina* din faptă și cuvânt. Însă doar dispoziția dăruitoare poate opera cu succes acest parcurs. De altfel, între minte, ca născătoare a gândului, și cuvânt se înfiripă o relație specială: *Cuvântul este sluga minții. Căci ce voiește mintea, aceea tâlcuiește cuvântul. Mintea vede toate, chiar și cele din ceruri. Și nimic nu o întunecă, fără numai păcatul. Prin urmare, celui curat (luminat) nimic nu-i este neînțeles, iar cuvântului său nimic nu-i este cu neputință de exprimat. Prin trup omul este muritor. Dar prin minte și cuvânt, nemuritor. Tăcând înțelegi, și după ce ai înțeles, grăiești. Căci în tăcere naște mintea cuvântul*².

Așa se face că mi-a venit rândul, printr-o provocare ingenioasă, care nu suferea nicio scuză și niciun refuz, să mă îndrept spre *Templul cunoașterii*. Mintea mea însă căuta scuze plauzibile în fața provocării, tertipuri răsuflete de a dribla orice acceptare, fiind convinsă că poate învinge orice capitulare în fața unui drum care se deschidea din ce în ce mai evident. Și, într-adevăr, mintea n-a abdicat nici o clipă de la slujirea potrivnicilor, dar inima începea să trimită șoapte blânde de acceptare a provocării. Primise impulsurile conștiinței care a fost cutremurată de un glas omenesc, ușor autoritar și, în același timp, firesc, ce-i spunea: „Ești și tu

² Antonie cel Mare, *Învățăături despre viața morală*, în „Filocalia”, vol. I, traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București 1999, p. 36.

omul *Templului* dumnezeiesc, nu-ți poți refuza slujirea în *Templul cunoașterii*".

Glasul acela m-a ghitat, ulterior, protectiv, afabil, sfătuitor, iubitor, prin labirintul *Templului*, fără simulări, regii sau conspirații. Era ceva similar cu o ducere de mână pe o uliță care avea de toate în peisajul ei: de la prietenii evidente, la personaje distante, care așteptau, probabil, să fie cucerite, de la voie bună, la atitudini glaci-ale inexplicabile, de la situații încordate, la „celebrări” împăciuitoare. Nu știu cum m-am pomenit dus de mână, dar știu că mi-a prins bine, mi-a dat curaj și m-a făcut să cred că slujirea în *Templul cunoașterii* era parte a sacerdoțiului meu. Din acest moment, totul părea atât de simplu și firesc pentru mine, cel mușcat de îndoieli, complexat de teama unei nereușite, înfricat de prejudecăți și doborât de bârfe. Când cineva te ia de mână, fără să-l contrângi, și fără să intuiești măcar că-ți va oferi vreodată generozitatea lui, orice teamă, îndoială, complex sau bârfă se spulberă aidoma fulgului topit de raza călduroasă a soarelui. Dincolo de gestică, stă un suflet care știe să-l învăluie iubitor, călduros și încurajator pe cel nou venit. Totul într-o simplitate ce te face să crezi că lucrurile și trăirile frumoase pe care le încerci sunt ale tale, când de fapt acestea ți-au fost dăruite. Asta și pentru că cel ce te duce de mână a înțeles că *orice simplitate e o complexitate rezolvată* (Constantin Brâncuși).

Astăzi, dacă acel glas mai are reverberații în sufletul meu, fără să-l pot uita, și dacă acel *cineva* din *Templu*, asemeni unei *zeițăți* străine, mă însoțește totuși cu familiaritate, se explică prin faptul că întâlnirea din *Templul cunoașterii* a fost una provocatoare de destin, din care

am priceput că *tot binele e dăruit de Dumnezeu cu un scop oarecare și cel care-l primește cu această credință nu-l va pierde*³. Iar atunci când cineva îți oferă mărinimia sufletească drept garanție a prieteniei cu care te cinstește, îți umple multe goluri lăuntrice pe care nici nu bănuiai că le deții, te scoate din vidul existenței, ba, chiar mai mult, nu te mai lasă să-ți „videzi” trăirile și sentimentele. Te provoacă, astfel, la „prospețime” interioară și vigoare relațională. În virtutea prieteniei pe care ți-o poartă, va ști mereu că *cel ce are vreun dar duhovnicesc și suferă împreună cu cel ce nu-l are își păstrează darul prin împreuna pătimire; iar cel mândru și-l va pierde, scufundându-se în gândurile trufiei*⁴. În plus, este bine de știut că *a avea un prieten este mai vital decât a avea un înger* (Nichita Stănescu).

Ajuns în *Templul cunoașterii* cu „torța” binelui în gând și în suflet, am căutat s-o așez în sufletele de acolo. Ca să pot ajunge la ele, trebuia să devin credibil în fața celor din *Templu*. Asta m-a făcut să mă clatin în convingerea că voi și reuși. Nu știam de unde să pornesc în abordarea lor. Minte mi s-a inundat de tot felul de scenarii, trasa, la liber, direcții de opinie, pregătite să fie lansate în mințile celorlalți, căuta cu frenezie „spații” mentale și sufletești unde să-și arunce „sămânța” gândului bun spre rodire. Orice „acrobație” verbală sau stilistică oratorică deveneau un arsenal care trebuia să asigure reușita, victoria. Îi priveam pe ceilalți slujitori ai *Templului* și încercam să le descifrez slujirea.

³ Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, în „Filocalia”, vol. I, ed.cit., p. 237.

⁴ *Ibidem*.

Asta, până într-o zi, când *cineva* de acolo mi-a spus cu o extremă amenitate, spulberându-mi orice prețiozitate: „Să-ți aduci aminte, întotdeauna, de cele două lumi: a celui care vorbește și a celui care ascultă. A celui din palat și a celui de pe uliță. Este bine să le cunoști pe amândouă și să mulțumești Domnului pentru șansa asta”. Și avea dreptate. În *Templu*, ca și în viață, de altfel, nu este loc de aristocrații forțate sau „fumigene” lingvistice, ci totul trebuie abordat cu naturalețea spiritului, în cel mai sincer efort constructiv. De atunci, n-am mai căutat stiluri artificiale și pompoase de cuccire, căci totul mi-a devenit limpede. Cu atât mai mult cu cât, am înțeles și mai bine îndemnul: *Fă totdeauna binele după putere. Iar în vremea lucrului mare nu te întoarce spre cel mai mic. «Căci cel ce se întoarce înapoi, nu este vrednic de Împărăția cerurilor»* (Luca 9, 62)⁵. Tot mai mult am început să cred în forța nedisimulată a *omeniei* și a *bunătății* de a stârni sufletele celor din *Templu*. Neîn-doielnic, acestea deschideau suflete. Iar acolo puteai depune „torța” binelui. Mă bucuram enorm că slujirea mea căpăta contur. Îmi veneau în minte cuvintele odih-nitoare: *Când vrei să descurci un lucru încurcat, caută în privința lui ce place lui Dumnezeu și vei afla dezlegarea folositoare*⁶. Nu știu dacă luminile „torțelor” mele mai ard azi în *Templu*. Însă simt o imensă bucurie că am trecut pe acolo. Ce am făcut bine sau rău, prin prezența mea, să judece alții. La Dumnezeu însă am o rugămintă: orice bine să-l sporească și orice rău să-l stârpească, iar pe mine să mă judece părințește.

⁵ *Ibidem*, p. 253.

⁶ Marcu Ascetul, *Despre cei ce-și închipuie că se îndreptățesc din fapte*, în „Filocalia”, vol. I, ed. cit., p. 274.

De altminteri, ori de câte ori mă îndreptam spre *Templul cunoașterii*, purtam cu mine o carte în care scria astfel: *Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri* (Matei 5, 16). De asemenea, l-am luat și pe Dumnezeu cu mine acolo, deoarece m-am temut că *cel ce nu cunoaște judecățile lui Dumnezeu merge cu mintea pe un drum înconjurat pe amândouă părțile de prăpăstii și ușor e răsturnat de orice vânt. Când e lăudat, se umflă de mândrie; când e dojenit, se oțărăște; când îi merge bine, își pierde cuviința; când ajunge în suferințe, se tânguiește; de înțelege ceva, caută numaidecât să arate; când nu înțelege, se face că înțelege; dacă e bogat, se îngâmăfă; dacă e sărac, se face că nu e; când se satură, e plin de îndrăzneală; când postește, se umple de slavă deșartă; cu cei ce-l mustră se ia la ceartă; iar pe cei ce-l iartă îi socotește proști*⁷.

Astăzi, celor din *Templul cunoașterii* le-aș spune doar atât: în viață, meritele zboară mai repede decât sărutările, însă nu mă tem, pentru că iubesc (Augustin de Hipona).

⁷ *Ibidem*, pp. 273-274.